

Mārtiņš Bičevskis

Eglu astoņzobu mizgrauzis

tā izraisītie
bojājumi un
ierobežošanas
metodes

2005

Šī gada 8. un 9. janvārī pār Latviju pārbrāzās vētra, radot būtiskus bojājumus Latvijas mežiem. Valsts meža dienesta (VMD) apkopotā informācija liecina, ka Latvijas mežos vējš nogāza un salauza apmēram 7,3 miljonus kubikmetru koksnes, lielākoties skujkoku – egles un priedes. Skujkoku mežaudžu bojājumi tik lieli bija tāpēc, ka to vainagi cauru gadu ir skujioti, bet lapu koki orkāna laikā bija bez lapām un tādēļ cieta mazāk.

Savlaicīgi un mērķtiecīgi nesavāktā vētras bojāto skujkoku koksne veicinās skujkoku stumbra kaitēkļu, it īpaši egļu astoņzobu mizgrauža (*Ips typographus* L.), masveida savairošanos. Lai to nepieļautu, vēja bojātā koksne no meža jāizvāc līdz laikam, kad šie kaitēkļi pamet savas ziemošanas vietas, t.i., aprīļa beigām vai maija sākumam.

Vispirms līdz šī gada maija beigām no meža jāizvāc egles koksne, jo Latvijā visagresīvākais un visbīstamākais stumbra kaitēklis ir egļu astoņzobu mizgrauzis. Labvēlīgos attīstības apstākļos tas var radīt papildus bojājumus, kas vairākkārt pārsniegs vēja radītos. Egļu astoņzobu mizgrauzis ir gan audžu kaitēklis (bojā augošus kokus), gan tehniskais kaitēklis (bojā sagatavotus kokmateriālus) un karantīnas objekts (to nedrīkst ievest, piemēram, Lielbritānijā).

Pēc iepriekšējām postošākajām vējgāzēm Latvijā 1967. un 1969. gadā gausās vētras seku likvidēšanas dēļ masveidā savairojās egļu astoņzobu mizgrauzis, radot tikpat lielus zaudējumus, kādus bija nodarījis vējš. Tātad mums jau ir sava negatīvā pieredze par egļu astoņzobu mizgrauža radītajiem bojājumiem, kuri radušies cilvēku novēlotas un neplānotas rīcības dēļ.

Lai tas neatkārtotos, šajā informatīvajā materiālā paskaidrosim:

- kā operatīvi un pareizi rīkoties, likvidējot orkāna sekas, lai nepieļautu egļu astoņzobu mizgrauža masveidīgu savairošanos;
- kā ierobežot egļu astoņzobu mizgrauža bojājumus, ja savlaicīgi nav izdevies izvākt visus vētras bojātos kokus;
- kā aizsargāt skujkoku kokmateriālus, ja tos tomēr nav izdevies izvest no meža līdz stumbra kaitēkļu lidošanas sākumam.

A close-up photograph of a robotic harvester arm in a forest. The arm is black with yellow and black striped safety markings. It is positioned vertically, with its end effector (a metal plate with holes) resting on a log. The background is a dense forest of tall, thin trees.

Vētras bojāto audžu izstrāde

Vētras postījumu sakopšana jāsāk ar visvairāk bojāto audžu novākšanu. Pēc lielāko postījumu likvidēšanas jāievēro šāda koku sugu ciršanas prioritāte: egles, priede, lapu koki. Ja laikus neizvāksit bojātās egles, palielināsies egļu astonzobu mizgrauža savairošanās draudi, kas vēlāk var izraisīt veselu, nebojātu egļu audžu kalšanu.

Ne vēlāk kā no šī gada 1. jūnija jāveic mērķtiecīgi pasākumi egļu audžu pasargāšanā no egļu astonzobu mizgrauža bojājumiem.

- Vispirms tiek apzinātas egļu astonzobu mizgrauža apdraudētās egļu audzes. Tās ir audzes, kuras vecākas par 50 gadiem un kuru krāja nav mazāka par 240 m³ uz hektāra, turpmāk sauktas saglabājamās egļu audzes.

- Līdz šī gada jūnijai beigām viena km rādiusā ap saglabājamām egļu audzēm jāizvāc bojātās egles, kuru caurmērs krūšu augstumā ir lielāks par 12 cm. Šādu izmēru koki no mizgraužu savairošanās viedokļa ir visbīstamākie.

- Egļu astonzobu mizgraužu skaita palielināšanos būtiski ietekmē bojātas un sabiezinātas vidēja vecuma egļu audzes. Ja līdz šī gada jūnijai beigām no šīm audzēm neizvāks vētras bojātos kokus, tad jau augustā vai nākamā gada maijā tajos savairojušies mizgrauži apdraudēs saglabājamās egļu audzes 0,5 km rādiusā.

Cirsmu kontūru veidošana

- Postījumus novācot, cirsmas jāveido ar pēc iespējas īsāku perimetru (apkārtmēru), necenšoties saglabāt katru uz celma stāvošo koku, jo no ārpuses šķietami veseli koki, kas ir tiešā vējgāzes tuvumā, visbiežāk ir "izšūpoti" un vēlāk tik un tā nocērtami kukaiņu invāzijas dēļ. Mizgrauži ieperinās ne tikai vēja nogāztos, bet arī novājinātos kokos (ar saraustītu sakņu sistēmu), ko mēdz saukt par "izšūpotiem".

- Necentieties atstāt necirstas atsegtas šauras audžu joslas, kas šaurākas par 100 metriem, kuras pēc laika tāpat saplosīs vējš vai invadēs kaitēkļi.

- Skujkoku un ošu kokmateriāli izvedami no meža līdz šī gada 1. jūnijam, kad sākas mizgraužu lidošana. Ja kokmateriālus plāno uzglabāt mežā, tad pirms kaitēkļu lidošanas sākuma jāveic kokmateriālu aizsardzības pasākumi, ko nosaka MK noteikumi (skat. sadaļu Kokmateriālu aizsardzība).

- Jāizvērtē iespēja veikt meža aizsardzības pasākumus egļu astonzobu mizgraužu bojājumu samazināšanai un izplatībai.

- Šī gada jūnijā paralēli mērķtiecīgai egļu audžu kopšanai jāturpina bojāto lapu koku un priežu audžu kopšana, izvēcot no tām vētras bojātos kokus:

- vispirms jānocērt lautās kokaudzes, jo lautajām stumbra daļām koksnes kvalitāte krītas straujāk;
- pēc tām cērtamas vēja gāztās un liektās kokaudzes, jo šādi bojātiem kokiem saknes vēl daļēji atrodas augsnē un spēj koku nodrošināt ar dzīvības procesiem nepieciešamo mitrumu.

A close-up photograph of a piece of weathered wood. A large, irregular hole has been bored into the wood. Two dark, oval-shaped beetles are positioned near the entrance of this hole. The wood is heavily textured with various shades of brown, tan, and grey, showing signs of decay and insect activity. The lighting is dramatic, highlighting the textures of the wood and the beetles.

Eglu astonzobu
mizgrauža bojājumu
ierobežošana mežaudzēs

Ja tomēr nav izdevies savlaicīgi izvākt vētras bojātos kokus, īpaši skujkokus, kas atrodas nebojātu egļu audžu tuvumā, tad jāplāno pasākumi, lai ierobežotu potenciālos egļu astoņzobu mizgrauža bojājumus. Egļu astoņzobu mizgrauža visapdraudētākās mežaudzes ir egļu audzes, kuras vecākas par 50 gadiem un kuru krāja nav mazāka par 240 m³ uz hektāra (saglabājamās egļu audzes). Tās ir audzes, kas janvāra vētrā nav cietušas vai cietušas nedaudz un nākotnē dos lielāko koksnes krāju un ir saimnieciski visvērtīgākās.

Šo egļu audžu minimālā platība nav noteikta. Tā var būt gan atsevišķi stāvoša audze starp citu koku sugu mežaudzēm, gan vairāku šādu audžu kopa vai pat meža masīva daļa.

Egļu astoņzobu mizgrauža bioloģija (*lps typographus L.*)

- Vaboles sāk lidot, kad gaisa temperatūra paaugstinās virs 20 °C, parasti tas ir maija pirmajās dienās vai aprīļa beigās.
- Vaboles lido uz mizgraužu jaunajai paaudzei piemērotām attīstības vietām – ziemā gāztām vai vēja lauztām eglēm vai svaigi cirstiem egļu kokmateriāliem. Karstā laikā tās spēj invadēt arī augošu egļu stumbrus.
- Attīstības vietas uzmeklē tēviņi, kuriem “informācijas avots” ir skuju un mizu izdalītie terpēni (smaržvielas, kas piesaista kukaini). Tēviņi egļu mizā grauž pārošanās telpu, kur mizgraužu saimei pielido 1–3 mātītes.
- Zem mizas mizgrauža mātītes dēj līdz 60 oliņām, no kurām attīstās jaunā mizgraužu paaudze.
- Pirmās paaudzes attīstība ilgst 45–85 dienas un parasti saules apspīdētās vietās beidzas jūnija beigās.
- Pēc olu dēšanas dzīvas palikušās mātītes (~70 %) maija beigās un jūnijā izlido vēlreiz un dēj olas, no kurām attīstās tā saucamā mizgraužu māsu paaudze, kas izlido augustā.
- Jūlijā un augustā jaunās vabolītes karstās vasarās var veidot otro paaudzi.
- Latvijā parasti attīstās pirmā un māsu paaudze.
- Rudenī, iestājoties vēsam laikam, vaboles dodas ziemot zemsegā turpat pie kokiem, kuros notikusi to attīstība.
- Vaboles, kuras paliek ziemot zem mizas (attīstības vietā), uzmeklē un iznīcina putni. Ziemā vabolītes aiziet bojā, ja gaisa temperatūra noslid zem -28 °C.

Egļu astoņzobu mizgraužu masu savairošanās prognoze

• Savairošanās prognozējama, sākot ar šī gada jūliju, ja šogad būs karsta un sausa vasara – A variants.

• Savairošanās prognozējama, sākot ar nākamā gada jūniju, ja vasara būs Latvijai parasta – B variants.

Latvijas mežzinātnieki sagatavos prognozi par mizgrauža savairošanos, kura būs pieejama arī AS “Latvijas valsts meži” mājas lapā:
www.lvm.lv

Egļu astoņzobu mizgraužu bojājumu ierobežošanas metodes

Pret egļu astoņzobu mizgrauzi var cīnīties ar vairākām metodēm. Šajā izdevumā aprakstīsim dažas no tām:

- ķeramkoku metode;
- svaigi invadētu koku ciršana;
- feromonu slazdu lietošana

(feromoni ir vielas, kuras sintezē un izmanto pievilināšanai vienas sugas īpatņi).

Ķeramkoku metode

Latvijā šo metodi izmanto maz, jo tā ir dārga, grūti administrējama un darbietilpīga. Tā paredz cirst nebojātās egles 50% apmērā no iepriekšējā gadā kaltušās mizgraužu bojātās koksnes masas. Nocirstās nebojātās egles kalpo kā ķeramkoki mizgraužu ķeršanai.

Likvidējot vētras sekas, ķeramkoku funkciju pildīs bojātie koki, kurus no maija līdz jūlijam izvēks no maija līdz jūlijam (mizgraužu pirmās paaudzes attīstības laikā).

Svaigi invadētu koku ciršana

Šo mizgraužu bojājumu ierobežošanas metodi atkarībā no šī gada vasaras rakstura varēs izmantot jūlijā vai nākamā gada maijā. Ciršanas atliekas pēc invadēto koku izciršanas jāsadedzina.

Jāapseko saglabājamās egļu audzes, lai apzinātu svaigi invadētos kokus, tos nosakot pēc mizgraužu radīto mizas miltu klātbūtnes uz koku sakņu kakla un mizas plaisās.

Svaigi invadētie koki jānocērt un jāaizved, kamēr nav izlidojusi mizgraužu jaunā paaudze.

50 gadus vecās un vecākās egļu audzēs, kas ir vēja bojātas un atrodas aizsargājamās dabas teritorijās, ciršana veicama normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, ja tās pakļauj mizgraužu savairošanās draudiem viena km rādiusā esošās nebojātās (saglabājamās) egļu audzes.

Feromonu slazdu lietošana⁹

Feromonu slazdu izmantošana ir viena no efektīvākajām egļu astonzobu mizgrauža ierobežošanas metodēm, jo tā rada iespēju operatīvi veikt bojājumu ierobežošanu un neprasa papildus nebojātu augošu egļu ciršanu.

Feromonu slazdu lietošanu ietekmēs šī gada vasara:

- A variantā – tie jāizvieto, sākot ar jūliju pirms mizgraužu jaunās paaudzes izlidošanas;
- B variantā – tie jāizvieto, sākot ar nākamā. gada maiju pirms mizgraužu masveida lidošanas sākuma.

Feromonu slazdu izlikšana agrāk, piemēram, šī gada maijā pirms egļu astonzobu mizgraužu masveida izlidošanas nav lietderīga, jo:

- mizgrauži ziemojuši izkļaidus iepriekšējās attīstības vietās;
- viss mežs smaržos pēc svaigi cirstas koksnes un mizgrauži pulcēsies bojātās neizvāktās vai "izšūpotās" eglēs, kā arī to ciršanas atliekās lielā teritorijā.

Feromonu slazdu skaits

Lai noteiktu nepieciešamo feromonu slazdu un dispenseru daudzumu, jāveic neizvāktu bojāto koku (vēja gāzti, laužti un "izšūpoti" vai augoši mizgraužu invadēti koki, kuru caurmērs krūšu augstumā ir lielāks par 12 cm) apzināšana mežā. Bojāto koku apzināšana jāveic 0,5 km rādiusā ap saglabājamām egļu audzēm.

Feromonu slazdu plāno uz katriem 4 m³ neizvāktu bojāto koku, kas atrodas 0,5 km rādiusā ap saglabājamām egļu audzēm, savukārt vienu feromonu dispenseru plāno vienai mizgraužu paaudzes ķeršanai. Ja ir prognozēts, ka gadā attīstīsies divas mizgraužu paaudzes, tad plāno uz katru slazdu divus feromonu dispenserus.

Feromonu slazda izvietošanas platības izvēle

- Lai nodrošinātu sekmīgu feromonu slazdu lietošanu, 0,5 km rādiusā ap saglabājamajām egļu audzēm apzināmi svaigi skujkoku izcirtumi (izcirtumi, kas veikti laikā no janvāra līdz dienai, kad tiks izvietoti feromonu slazdi), kuros turpmāk izvietos feromonu slazdus;
- slazdu izvietošanu jāplāno vairākos izcirtumos, kas atrodas apkārt saglabājamām egļu audzēm;
- izcirtumam jāatrodas ne tālāk par 0,5 km no saglabājamām egļu audzēm, jo šāds ir feromonu dispenseru darbības rādiuss;
- feromonu slazdus neizvieto zem mežaudzes vainagu klāja.

Feromonu slazdu izvietošana

- Slazdi izvietojami ne tuvāk kā 30 m no meža sienas;
- lai nodrošinātu efektīvu feromonu slazdu darbību, tie jāizvieto pie pievešanas ceļiem skujkoku ciršanas atlieku tuvumā;
- slazdus ieteicams izvietot grupās vidēji pa pieciem slazdiem katrā;
- slazdu izvietošana pavasarī ieteicama siltā, saulainā laikā, lai mazinātu to bojāšanu, jo sasaluši slazdi ir trausli un viegli salaužami;
- ja slazdus izvieto agri pavasarī, jāatceras, ka lapotnei attīstoties, tā var aizsegst slazdus un mazināt mizgraužu ķeršanas sekmes. Ja slazdus izvieto blīvi apaugušā teritorijā, tie jāizkārtā tā, lai tos neaizsegto apkārt augošo koku lapotnes;
- slazdus izvieto tādās vietās, lai tie netiktu bojāti, veicot mežizstrādes, koksnes pievešanas un aizvešanas darbus;
- jāizvairās slazdus izvietot vietās, kuras regulāri apmeklē cilvēki, vai arī gar ceļiem, kur notiek intensīva satiksme.

Feromonu slazdu uzstādīšana

- Slazds jāpiestiprina pie zemē slīpi iesprausta mietā tā, lai slazda kukaiņu savākšanas trauks viegli pieskartos augsnei un nešūpotos vējā, nesabojātos un nenokristu. Nefunkcionējošs slazds rada draudus apkārtējām audzēm, jo dispensers pievilina mizgraužus, bet slazds tos nesavāc bojājuma dēļ.
- Dispenseru izņem no iepakojuma, atplēšot to, un iekar zem slazda jumtiņa uz dzelzs stieples (dzelzs saspraude) tam speciāli paredzētā vietā. Dispensers rūpīgi jāpiestiprina, lai vējš to nenorauj un neaiznes.
- Dispensers nav speciāli jāsagriež vai kā citādi jāapstrādā, lai veicinātu tā darbības efektivitāti.
- Dispenseru maksimālais darbības laiks – 12 nedēļas – pietiekami vienas mizgraužu paaudzes ķeršanai.
- Ja ir prognozēts, ka konkrētā gadā attīstīsies arī mizgraužu otrā paaudze, tad jūlijā pirms jaunās paaudzes izlidošanas feromonu dispensers slazdā jāapmaina pret jaunu un slazdi jāpārvieto uz svaigu skujkoku izcirtumu.

Dažādu ražotāju feromonu slazdu un dispenseru lietošanas īpatnības var būt atšķirīgas. Katrai iepērkamajai slazdu un dispenseru partijai pieprasāma lietošanas pamācība.

Feromonu slazdu uzraudzība un apsaimniekošana

Slazdi ir regulāri jāpārbauda (vai tajos ir mizgrauži), bet trauki, kuros tiek saķerti mizgrauži, vienmēr jāiztukšo. Ja šie trauki būs tīri, slazdos nevarēs sakrāties daudz citu kukaiņu, kas kavē efektīvu mizgraužu ķeršanu.

Slazdi jātīra reizi 2–7 dienās, kas atkarīgs no mizgraužu lidošanas intensitātes. Slazdos saķertos mizgraužus jāsavāc (slēgtā traukā) un jāiznīcina, aplejot ar verdošu ūdeni vai aprokot zemē ne seklāk par 0,5 metriem;

Ja izvietoj daudz slazdu, tos ieteicams sanumurēt un veikt to uzskaiti – jāfiksē vieta, kurā slazdi izvietoti, un šīs vietas jāatzīmē dalplāna kopijā. Tā būs vieglāk veikt uzskaiti, slazdu apsekošanu un tīrīšanu.

Beidzot kukaiņu ķeršanu, slazdi jāsavāc, rūpīgi jāiztīra, nomazgājot ar ūdeni un detergentu, un jānovieto uzglabāšanai.

Katru gadu slazdus uzglabājot temperatūrā augstākā par 0 °C, tie ir derīgi ievērojami ilgāku laiku, nekā ja tos uzglabā telpā, kurā temperatūra ir zem 0 °C, jo aukstumā plastmasas slazdi kļūst trausli un viegli salaužami.

Pēc kukaiņu ķeršanas mežā jāsavāc arī bojātie slazdi vai to daļas.

Nepareiza feromonu slazdu lietošana

- Lietojot nepietiekamu skaitu feromonu slazdu, samazinās vai pat pilnībā zūd feromonu slazdu lietošanas pozitīvais efekts.
- Neatbilstoši lietojot feromonu slazdus, var panākt pretēju efektu vēlamajam, tas ir, palielināt mizgraužu bojājumus saglabājamajās egļu audzēs.
- Nepietiekamas meža īpašnieka zināšanas feromonu slazdu pareizā plānošanā, lietošanā un uzstādīšanā būtiski mazina feromonu slazdu lietošanas lietderību un var panākt pretēju efektu – egļu audzes tiek pastiprināti mizgraužu invadētas.
- Konsultāciju par pareizu feromonu slazdu lietošanu varat saņemt tuvākajā vīrsmežniecībā vai mežniecībā.

Feromonu slazdu
lietošana ir tikai
viena no daudzām
aizsardzības metodēm,
kā ierobežot kaitēkļu
bojājumus mežā un
izmantojama kopā ar
citiem meža aizsardzības
pasākumiem.

Atcerieties – par meža
sanitāro stāvokli ir
jārūpējas pastāvīgi.

Feromonu slazdu lietošanas noteikumi

- Meža likuma 1. daļas 5. apakšpunkts nosaka, ka meža īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam no Valsts meža dienesta jāsaņem apliecinājums minerālmēslu un pesticīdu lietošanai meža zemē. Feromoni ir augu aizsardzības līdzekļi (pesticīdi). VMD izsniedz apliecinājumus to augu aizsardzības līdzekļu (AAL) lietošanai, kas ir ietverti Latvijas Republikā reģistrēto augu aizsardzības līdzekļu sarakstā. Feromoni šajā sarakstā nav ietverti. Lai iegūtu atļauju lietot feromonus meža zemēs, ir jāgriežas Valsts augu aizsardzības dienestā (Rīga, Republikas laukums 2, LV - 1981)

- Valsts augu aizsardzības dienestā jāgriežas ar motivētu lūgumu, kas balstīts uz "Augu aizsardzības likuma" 7. panta 7. daļu un MK noteikumu Nr. 156 "Augu aizsardzības līdzekļu reģistrācijas kārtība" 87. pantu (1. pielikums).

- Saņemot atļauju no Valsts augu aizsardzības dienesta, jānodrošina VMD mežniecību, kuras teritorijā atrodas meža īpašums, ar iesniegumu apliecinājuma saņemšanai. Saņemot apliecinājumu, feromonu slazdus ar dispenseriem drīkst izvietot izcirtumos egļu astoņzobu mizgraužu ķeršanai. Feromonu slazdu lietošana meža zemēs bez apliecinājuma ir prettiesiska rīcība, par kuru VMD meža īpašnieku var administratīvi sodīt.

Kokmateriālu aizsardzība

Ja skujkoku kokmateriālus nav iespējams izvest no meža vai veikt to pārstrādi līdz stumbrā kaitēkļu lidošanas sākumam, jāveic kokmateriālu aizsardzības pasākumi.

Šīs prasības nosaka arī MK noteikumu "Noteikumi par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtas situāciju izsludināšanu mežā" 12. un 13. punkts. 12. p. "No 1. septembra līdz 1. maijam cirstie skujkoku un oša kokmateriāli izvedami no meža vai aizsargājami pret stumbrā kaitēkļiem ne vēlāk kā līdz kārtējā gada 1. jūnijam. Skujkoku un oša kokmateriāli, kas sagatavoti no 1. maija līdz 1. septembrim, izvedami no meža vai aizsargājami pret stumbrā kaitēkļiem ne vēlāk kā mēneša laikā pēc to sagatavošanas."

13. p. "No 1. jūnija līdz 1. septembrim pret stumbrā kaitēkļiem neaizsargātus skujkoku vai oša kokmateriālus krautuvēs un kokzāģētavās aizliegts atstāt tuvāk par 500 metriem no skujkoku vai oša mežaudzēm."

Daudzi stumbru kaitēkļi ir arī koksnes tehniskie kaitēkļi, kas ar savu darbību, veidojot ejas, paātrina koksnes kvalitātes kritumu, veicinot tās zilēšanu, trupēšanu un mehānisku bojāšanu. Būtiskākie skujkoku koksnes tehniskie kaitēkļi ir jau minētais egļu astoņzobu mizgrauzis un skujkoku koksnes mizgrauzis.

Kokmateriālu grēdu veidošana mežā vai tā tuvumā (tuvāk par 500 metriem)

Plānojot skujkoku kokmateriālus uzkrāt grēdās mežā vai tā tuvumā, jāievēro turpmāk minētie nosacījumi, kas pasargās veselās (saglabājamās) egļu audzes no egļu astoņzobu mizgrauža bojājumiem.

- Kokmateriālu krautnēšana grēdās ar mērķi tos uzglabāt mežā pieļaujama līdz laikam, kad sākas skujkoku stumbru kaitēkļu lidošana.
- Grēdas minimālais augstums ir 3 metri, kas ļauj ekonomiski un efektīvi izmantot aizsardzības līdzekļus.
- Grēdas krauj ne tuvāk par 30 metriem no skujkoku mežaudzes, ja starp grēdu un mežaudzi neatrodas autocelš, izņemot nākamajā punktā minēto gadījumu.
- Ja egļu mežaudzes vecums pārsniedz 50 gadu, grēdas krauj ne tuvāk par 50 metriem no tās.

Kokmateriālu aizsardzība no tehnisko kaitēkļu bojājumiem

- Kokmateriālu mizošana. Ja kokmateriālu mizošanas laikā zem mizas netiek konstatēti stumbra kaitēkļi vai to ejas, tad šo mizu sadedzināšana nav obligāta, bet, ja tiek konstatēti stumbra kaitēkļi vai to ejas, tad nomizotā miza nekavējoties sadedzināma vai aprokama dziļāk par 50 cm.

- Augu aizsardzības līdzekļu lietošana. Augu aizsardzības līdzekļu lietošana skujkoku kokmateriālu pasargāšanai no stumbra kaitēkļu bojājumiem ir efektīva tikai tad, ja aizsardzības līdzekļi izsmidzināti uz grēdām pirms kaitēkļu aktivitātes sezonas sākuma.

Grēdu apsmidzināšanai, lai pasargātu kokmateriālus no tehniskajiem kaitēkļiem, lieto insekticīdu Fastaks e.k. vai Karate. Miglošana uzsākama pie +10 °C, jo pie +14 °C sāk lidot pirmie koksnes tehniskie kaitēkļi. Lietojamā darba šķīduma koncentrācija 0,5–1,5%. Rūpīgi apsmidzina grēdas augšpusi. Veicot šo darbu, darba šķīduma patēriņš 250 ml/m², lai insekticīds nodrošinātu kokmateriālu aizsardzību, tam pēc apstrādes jānožūst.

Lietojot insekticīdu, jāievēro darba un vides aizsardzības prasības, strādājot ar augu aizsardzības līdzekļiem.

Augu aizsardzības līdzekļu lietošana mežā

Augu aizsardzības līdzekļu (AAL) lietošanu mežā reglamentē šādi normatīvie akti.

- **Meža likums** un no tā izrietošie MK noteikumi. Šie normatīvie dokumenti nosaka:

- lai sāktu AAL lietošanu mežā, ir nepieciešams mežniecības, kuras administratīvajā teritorijā atrodas meža īpašums, izsniegts apliecinājums AAL lietošanai mežā. Saņemot šo dokumentu, var tikt uzsākta AAL lietošana;

- līdz katra gada 1. februārim par iepriekšējo gadu VMD jāiesniedz gada pārskats par darbībām, kuru veikšanai bija nepieciešams VMD apliecinājums, tātad arī par veiktajām darbībām ar AAL.

- **Augu aizsardzības likums** un no tā izrietošie MK noteikumi. Šie normatīvie noteikumi nosaka:

- AAL lietošanas kārtību, nosaka personu loku, kas drīkst strādāt ar AAL, prasības, kas jāizpilda un jāievēro, lai saņemtu atļauju strādāt ar AAL, darba un vides aizsardzības prasības, strādājot ar AAL, u.c. nosacījumus darbam ar AAL;

- AAL uzskaites kārtību – kā veicama iegādāto AAL uzskaitē un reģistrēšana katrā uzņēmumā vai lauku saimniecībā;

- Ar AAL apstrādāto platību uzskaites kārtību, tas ir, kārtību kā uzskaitāmas un reģistrējamas platības, kurās lietoti AAL.

1. pielikums

Augu aizsardzības likuma 7. pants. Augu aizsardzības līdzekļi: (7) Ja konkrēta kaitīgā organisma izplatība nenovēršami apdraud kultūraugus un šo kaitīgo organismu nav iespējams apkarot ar reģistrē esošajiem augu aizsardzības līdzekļiem vai citiem augu aizsardzības pasākumiem, Valsts augu aizsardzības dienests uz laiku līdz 120 dienām saskaņā ar normatīvajiem aktiem par augu aizsardzības līdzekļu reģistrāciju var izsniegt atļauju tādu augu aizsardzības līdzekļu ierobežotai izplatīšanai un lietošanai (kontrolējamās apstākļos), kas neatbilst reģistrācijas nosacījumiem.

MK noteikumu Nr.156 "Augu aizsardzības līdzekļu reģistrācijas kārtība" 87. pants:

Lai saņemtu atļauju reģistrācijas nosacījumiem neatbilstoša augu aizsardzības līdzekļa izplatīšanai un lietošanai, ja tas nepieciešams neatliekamu pasākumu veikšanai, vai aizliegta augu aizsardzības līdzekļa izplatīšanai un lietošanai neatliekamu pasākumu veikšanai saskaņā ar normatīvajiem aktiem par aizliegtajiem augu aizsardzības līdzekļiem, ieinteresētā persona dienestā iesniedz:

87.1. pieteikumu atļaujas saņemšanai;

87.2. situācijas aprakstu, norādot arī šādu informāciju:

87.2.1. kaitīgā organisma identitāte;

87.2.2. kultūras apdraudējuma apjoms, nozīmīgums un ekonomiskais apdraudējums;

87.2.3. atļaujas nepieciešamības pamatojums (atsevišķu šķirņu jutīgums pret reģistrē esošu augu aizsardzības līdzekli vai pazemināta imunitāte pret kaitīgo organismu, parastos apstākļos maz izplatītu vietējas izcelsmes kaitīgo organismu attīstībai labvēlīgu klimatisko apstākļu iestāšanās, labvēlīgu laikapstākļu iestāšanās kaitīgo organismu iecelošanai no citām valstīm un to attīstībai, labvēlīgu klimatisko apstākļu iestāšanās ievestu, citzemju izcelsmes kaitīgo organismu attīstībai);

87.3. visu pieejamo informāciju novērtējuma sagatavošanai par augu aizsardzības līdzekļa iespējamo ietekmi uz cilvēku un dzīvnieku veselību vai vidi, arī šādu informāciju:

87.3.1. augu aizsardzības līdzekļa lietošanas kategorija, preparatīvā forma, darbīgās vielas nosaukums un saturs, darbīgās vielas akūtais toksiskums;

87.3.2. darbīgās vielas patogenitāte cilvēkiem un siltasiņu dzīvniekiem, ja augu aizsardzības līdzeklis satur mikroorganismus un vīrusus, un tās dabiskā sastopamība;

87.3.3. augu aizsardzības līdzekļa sastāvā esošo mikroorganismu un vīrusu dabiskā sastopamība un izplatība Latvijā (ja ir zināmi šādi dati);

87.3.4. paredzētais lietojums, norādot devu, apstrādes laiku, metodi, apstrādājamās augus, kaitīgos organismus, nogaidīšanas laiku no apstrādes līdz ražas novākšanai;

87.3.5. piesardzības pasākumi, lai novērstu iespējamo risku videi un veselībai;

87.3.6. izmēģinājuma vieta un tās īpašnieks vai lietotājs (vārds, uzvārds un adrese);

87.3.7. par augu aizsardzības līdzekļa lietošanu atbildīgā persona (vārds, uzvārds un adrese);

87.3.8. atlieku izmēģinājumu rezultāti augiem, ko izmanto pārtikā vai lopbarībā.

Tālruni informācijai:

Akciju sabiedrība "Latvijas valsts meži"

Meža aizsardzības speciālists

Indulis Brauners tālr. 7602075

e-pasts: i.brauners@lvm.lv vai lvm@lvm.lv

Latvijas valsts mežzinātnes institūts "Silava"

Informācijas grupas tālr. 7942555

e-pasts: info@silava.lv

Valsts meža dienests

(virsmežniecībās jautāt inženieri patologu)

Aizkraukles virsmežniecība, tālr. 5152276.

Alūksnes virsmežniecība, tālr. 4381130.

Balvu virsmežniecība, tālr. 4522254.

Bauskas virsmežniecība, tālr. 3960152.

Cēsu virsmežniecība, tālr. 4122287.

Daugavpils virsmežniecība, tālr. 5425782.

Dobeles virsmežniecība, tālr. 3723945.

Gulbenes virsmežniecība, tālr. 4471053.

Jēkabpils virsmežniecība, tālr. 5231466.

Jelgavas virsmežniecība, tālr. 3058134.

Krāslavas virsmežniecība, tālr. 5622599.

Kuldīgas virsmežniecība, tālr. 3322026.

Liepājas virsmežniecība, tālr. 3491260.

Limbažu virsmežniecība, tālr. 4021091.

Ludzas virsmežniecība, tālr. 5722009.

Madonas virsmežniecība, tālr. 4852371.

Ogres virsmežniecība, tālr. 5044799.

Preiļu virsmežniecība, tālr. 5381780.

Rēzeknes virsmežniecība, tālr. 4622166.

Rīgas virsmežniecība, tālr. 7919352.

Saldus virsmežniecība, tālr. 3821158.

Talsu virsmežniecība, tālr. 3274263.

Tukuma virsmežniecība, tālr. 3125076.

Valkas virsmežniecība, tālr. 4731686.

Valmieras virsmežniecība, tālr. 4233020.

Ventspils virsmežniecība, tālr. 3664169.

Latvijā feromonu
slazdus un dispenserus
rūpnieciski neražo.
Iepriekš aprakstītos
feromonu slazdus
un dispenserus var
iegādāties pēc
LVMI "Silava" rīcībā
esošās informācijas.

LATVIJAS VALSTS MEŽI

Materiāls saskaņots ar
Valsts meža dienestu.

© Latvijas valsts meži 2005